

## Toplu taşımada kadın: Toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayan ve yaşamayan kadınların psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması

Özge Karabulut<sup>1</sup>  0000-0002-8161-0008, Özden Yalçinkaya Alkar<sup>2</sup>  0000-0001-8484-9199

### Anahtar kelimeler

kadın, toplu taşıma, cinsel mağduriyet, psikolojik belirti

### Key words

woman, public transport, sexual victimization, psychological symptoms

### Öz

Toplu taşımada cinsel mağduriyet, günümüzde çözümü için girişimlerde bulunulan önemli bir toplumsal sorundur. Bu araştırma, toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşamış olmanın psikolojik belirtiler üzerine etkisinin olup olmadığını incelemek ve bu konu hakkında perspektif oluşturabilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklemi 220 kadın katılımcıdan (110= toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşamış, 110= toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşamamış) oluşmaktadır. Çalışmada Kısa Semptom Envanteri (KSE), Olayların Etkisi Ölçeği (IES-R), Durumluk Kaygı Envanteri, Suç Mağduriyeti Korkusu Ölçeği, Genel Öz Yeterlik Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri, çok yönlü varyans analizi (MANOVA), tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve betimsel istatistiklerle analiz edilmiştir. Sonuçlar, toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayan bireylerin cinsel mağduriyet yaşamayanlara kıyasla genel psikolojik belirti düzeylerinin, travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin, suç mağduriyeti korkusunun ve durumluk kaygı düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu; benlik saygısı düzeylerinin ise anlamlı derecede daha düşük olduğunu göstermektedir. Ancak gruplar arası öz yeterlik düzeylerinde farklılık olmadığı görülmüştür. Araştırmanın güçlü yönleri, sınırlılıkları ve katkıları ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

### Abstract

#### Woman in public transport: Comparing the psychological symptoms of women experiencing and not experiencing sexual victimization in public transport

Sexual victimization in public transport is a significant social problem strived for its solution at the present time. This research was conducted to examine whether or not experiencing sexual victimization in public transport has an effect on psychological symptoms, and offer a perspective about this issue. The sample of the study consists of 220 female participants (110= experienced sexual victimization in public transport, 110= not experienced sexual victimization in public transport). In the study, Brief Symptom Inventory (BSI), Impact of Event Scale-Revised (IES-R), The State Anxiety Inventory, The Fear of Crime Scale, General Self Efficacy (GSE) Scale, and Rosenberg Self Esteem Scale were used. Research data were analyzed with multivariate analysis of variance (MANOVA), One-way analysis of variance (ANOVA) and descriptive statistics. The results show that women who experienced sexual victimization in public transportation, compared to women who not experienced sexual victimization in public transport, have significantly higher levels of general psychological symptoms, posttraumatic stress disorder symptoms, fear of crime, and state anxiety scores, while they have significantly lower self-esteem level. But, there was no significant difference in the self-efficacy levels between groups. The strengths, limitations, and contributions of the study were discussed in the light of the literature.

Karabulut, Ö. ve Yalçinkaya Alkar, Ö. (2019). Toplu taşımada kadın: Toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayan ve yaşamayan kadınların psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(1), 1-16.

✉ Özge Karabulut · ozgekrblt@yandex.com

<sup>1</sup> Öncebeci mah. Cevher sok. 15/1 Çankaya/Ankara.

<sup>2</sup> Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Esenboğa Külliyesi Dumlupınar Mahallesi, Esenboğa/Ankara.

Geliş tarihi: 16.07.2018

Kabul tarihi: 28.09.2018



Klinik Psikoloji Araştırmaları Derneği · KPAD 2019

Toplu taşımada cinsel mağduriyet, günümüzde çözümlü için girişimlerde bulunulan önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. TÜİK (2010) verilerine göre, Türkiye’de cinsel saldırıların % 30.7’si toplu taşıma araçlarında sıkıştırma yoluyla gerçekleşmektedir (Durmuş, 2013). Üsküdar Üniversitesi tarafından yürütülen “Cinsel Şiddet ve Toplumsal Algı” araştırma verilerine göre ise, kadınların % 92.2’si toplu taşıma araçlarında tacize uğrama endişesi yaşamakta ve erkeklerin ise % 86’sı hayatında bulunan kadınlarla ilgili bu konuda endişe yaşamaktadır (Üsküdar Haber Ajansı, 2016). Ayrıca, New York Emniyet Müdürlüğü, 3 aylık süreçte almış olduğu toplam şikâyetlerin % 50’sinden fazlasının metroda istenmeyen dokunuşlar, izinsiz fotoğraf ve video çekimleri gibi şikâyetler olduğunu bildirmektedir (Kingston, 2016).

Bu bağlamda, toplu taşımada cinsel mağduriyet tehdidi ve bu tehdiye yönelik kaygı barındırdığı görülen toplu taşıma sistemlerindeki sorunların çözümü ve bu soruna yönelik toplumsal farkındalığın geliştirilmesi önem arz etmektedir. Cinsel mağduriyet yaşantılarının bireylerin fizyolojik ve psikolojik bütünlüğünü olumsuz yönde etkileyebilecek olması nedeniyle, toplu taşıma bağlamı içerisinde cinsel mağduriyet yaşantılarının incelenmesi ve mağdur bireylerin mağduriyetlerine ilişkin özelliklerinin saptanması olaya ilişkin perspektif sağlayarak çözüm önerilerinin geliştirilmesine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Türkiye’de alanyazında bu konuda gerçekleştirilmiş bilimsel bir çalışmanın bulunmadığı bilinmektedir. Alanyazındaki bu boşluktan hareketle, bu çalışmanın amacı toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayıp yaşamamanın kadın bireylerin psikolojik belirtileri, travma sonrası belirtileri, durumluk kaygıları, suç mağduriyeti korkusu, genel öz yeterlik ve benlik saygısı düzeyleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktır.

### Toplu Taşımada Mağduriyet

Mağduriyet, bireyin bir ya da daha fazla kişinin saldırgan davranışlarına maruz kalması sonucu (Aquino, 2000), bu davranışın kasten ve zarar verme amacıyla gerçekleştiğine inanarak kendini kurban olarak algılaması şeklinde tanımlanabilir (Aquino ve Lamertz, 2004). Mağduriyet birçok yer ve zamanda karşılaşılabilen bir durumdur. Toplu taşımacılıkta mağduriyet de bu durumlardan biridir.

Toplu taşımacılığın kadının henüz kamusal alanda var olmaya başlamadığı zamanlarda ortaya çıkarak ataerkil bir yapıya sahip olması ve cinsiyet eşitsizlik-

lerini barındırması nedeniyle eleştirilmektedir (Alkan, 1999; Valentine, 1992). Sıklıkla kalabalık olması ve yeterli koltuk mevcudiyetinin olmaması gibi sebeplerle kişisel sınırlarına olanak tanıyan toplu taşımacılık (Natarajan ve ark., 2015; Neupane ve Chesney-Lind, 2014), kadınların korku, stres ve güvensizlik yaşamalarına (Loukatiou-Sideris, 2009) ve ulaşımını sırasında tedbirler almalarına neden olabilmektedir (Ingalls, Hartgen ve Owens, 1994). Kadınlar, uyguladıkları bu tedbirler ışığında toplu taşıma araçlarını kullanmaktan ve tek başına seyahat etmekten kaçınmaktadırlar (Ingalls ve ark., 1994).

Toplu taşımada kadının genel profili incelendiğinde; kadınların ulaşımını genellikle iş gezileri, günlük seyahatler, eğitim ve alışveriş gibi sebeplerle gerçekleştirdikleri (Astrop, 1996); iş çıkış saatleri ve yaptıkları geziler gibi nedenlerle daha çok akşam ve geç saatlerde seyahat ettikleri (Root, Schintler ve Button, 2000) ve başta otobüs olmak üzere daha çok toplu taşıma araçlarını (Alkan, 1999), kullandıkları görülmektedir (Carter, 2005). Ulaşım ile ilgili sorunları incelendiğinde ise birçok kadının toplu taşımacılıkla ilgili sorunlarını tanımlamakta zorlandığı (Bohmert, 2016) ve genel olarak başta kalabalık olmak üzere uzun süren bekleyişler ve yeteri kadar aracın olmaması gibi problemlerden bahsettikleri görülmektedir (Astrop, 1996). Ek olarak, Saka ve Tanno’ya (1996) göre kadınlar, erkeklere göre yolculukta daha uzun süre vakit geçirmektedir.

Tüm koşullar incelendiğinde kadınların toplu taşımada mağduriyet yaşama olasılığının daha yüksek olduğu düşünülebilir; fakat kadın ve erkeklerin, toplu taşımacılıkta suç mağduru olma riski eşittir (Carter, 2005). Buradaki ayrım erkeklerin daha çok fiziksel, kadınların ise cinsel açıdan mağduriyete maruz kalmasındadır (Carter, 2005). Bulgular, kadınların % 13’ünün toplu taşıma araçlarında cinsel mağduriyet yaşadığını ve bu sorunun tüm mağduriyetler içinde 2. sırada yer aldığını göstermektedir (Lenton, Smith, Fox ve Morra, 1999). 1999 yılında Kanada’da, 1786 kadının katılımıyla gerçekleşen bir çalışma verilerine göre her 10 kadından 9’u toplu taşıma araçlarında hayatları boyunca en az 1 kere; her 10 kadından 3’ü ise birkaç kere cinsel tacize maruz kalmıştır (Lenton ve ark., 1999). Bu gibi yüksek oranlar ve yaşanan mağduriyetlerin travmatik bir içeriğe sahip olması, kadınların çevrelerinde gerçekleşebilecek herhangi bir suçtan zarar görmeye yönelik korku olarak tanımlanabilen suç korkusunu (Çardak, 2012) erkeklerden daha fazla yaşamasına neden olmaktadır (Bohmert, 2016). Suç mağduriyeti korkusu, kadınların suç mağduru olmaktan kaçınmak adına birçok kaçınma ve

tedbir davranışı göstermesine neden olmakta (Dolu, Uludağ ve Doğutaş, 2010; Öztürk, Kocacık ve Gönültaş, 2016; Scott, 2003) ve gösterdikleri çaba neticesinde daha az suç mağduru olmalarını sağlamaktadır (Dolu ve ark., 2010; Scott, 2003). Bu bağlamda, tedbir ve kaçınma davranışları, yalnız yürümekten ve evde yalnız kalmaktan kaçınma, savunma için kursa gitme (Scott, 2003), kalabalık yerlerde bulunmaya çalışma (Çardak, 2012) gibi davranışları içerebilmektedir.

### Cinsel Mağduriyet ve Olası Sonuçları

Cinsel mağduriyet, genellikle kurbanın kadın; suçlunun ise erkek olduğu (Sobsey ve Doe, 1991) ve birey üzerinde olumsuz ve yıkıcı etkiler bırakan toplumsal bir sorun olarak ifade edilir (Fanflik, 2007). Cinsel mağduriyet türleri, “tamamlanan tecavüz, tecavüz girişimi, tamamlanan cinsel zorlama, cinsel zorlama girişimi, ... güç kullanmadan temas tehdidi (cinsel taciz), taciz, sözlü ve görsel” olmak üzere geniş bir çerçevede ele alınmıştır (Fisher ve Cullen, 2000).

Cinsel mağduriyetin bireyler üzerinde yarattığı etki kişiden kişiye farklılık göstermekle birlikte (Fanflik, 2007); olayın travmatik düzeyine ve bu olay sonucunda kişinin iç benlik uyumu ve çevresi ile arasındaki dengenin bozulmasına dayalı olarak yaratabileceği kısa ya da uzun vadeli ruhsal problemlerden bahsetmek mümkündür (Gölge, 2005; Mamaru, Getachew ve Mohammed, 2015). Genel anlamda saldırı sonrası bireylerin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün bozulduğu, yaşam kalitelerinin düştüğü, geleceğe dair olumsuz duygulanımlar içerisine girdikleri (Gökpinar, 2011), kişiler arası ilişkilerinin bozulduğu (Eyüpoğlu, 2008), depresyon ve kaygı yaşayıp ağır alkol kullanımı gösterdikleri (McGinley, Rospenda, Liu ve Richman, 2016), travma sonrası stres bozukluğu, akut stres bozuklukları (Karbeyaz, Gündüz, Balcı ve Akkaya, 2012) düşük benlik saygısı, somatik şikayetler, seksüel işlevsizlikler (Demiralp ve Sarıkoç, 2016) yaşayabilecekleri belirtilmektedir. Ayrıca bireyler, başta kızgınlık olmak üzere mağdur olma hissi, şok olma durumu ve çevreye karşı negatif duygular yaşayabilmekte (Lenton ve ark., 1999); bunun yanında kirlenmiş olarak hissettikleri için bedenlerine zarar vermeye yönelik davranışlar gerçekleştirebilmektedir (Gölge, 2005).

Kişiye, ailesine ve istismara bağlı olarak tüm bu etkilerin varlığı ve kalıcılığı değişebilmekte (Şimşek ve Gençođlan, 2014) olup bazı bireyler yaşanan olaydan uzun süre sonra bile hala üzüntü ve korku duyguları içerisinde olabilirken; bazıları artık hiçbir

şey hissetmemektedir (Lenton ve ark., 1999). Bu durumun bireyin kişisel kaynaklarıyla ilgili olabileceği düşünülebilir. Bu bağlamda konuyla ilişkili olabileceği düşünülen benlik saygısı ve öz yeterlik kavramları araştırmaya dahil edilmiştir. Yüksek benlik saygısı, Rosenberg (1965) tarafından, kişinin kendine yönelik olumlu algılarını yüksek ve olumsuz algılarını ise düşük olarak değerlendirmesi şeklinde tanımlanmıştır (akt. Hamarta, Arslan, Saygın ve Özyeşil, 2009). Öz yeterlik ise, kişinin yaşantısını etkileyebilecek olaylara yönelik yapabileceklerine olan inancı şeklinde tanımlanmıştır (Bandura, 1994). Benlik saygısı ve öz yeterlik düzeylerinin yüksek olması, kişinin olaylarla baş etme gücünü arttırmaktadır (Sumer, Karancı, Burument ve Gunes, 2005). Ayrıca benlik saygısı ve öz yeterliği yüksek bireyler daha az nevroitik eğilimli olup depresyon ve anksiyete gibi durumları daha düşük düzeyde yaşamaktadır (Parmaksız, 2011; Telef, 2011).

Öte yandan, toplu taşıma kullanımları sırasında tehlike algılarından ötürü kadınlar kaygı ve suç mağduriyeti korkusu yaşamaktadır (Lenton ve ark., 1999). Geçmişte başka bir cinsel mağduriyet deneyimi yaşamış olmak, mağduriyetin tekrarına ilişkin endişe ve korkunun önemli bir yordayıcısı olmakla birlikte (Fairchild ve Rudman, 2008); herhangi bir saldırı yaşanmamış olursa bile kolayca mağdur edilebilme hissi yine korkunun önemli bir parçası olabilmektedir (Young, 1992). Bu nedenle, yaşamlarında karanlık sokaklardan geçmemek gibi gündelik faaliyetlerini sınırlayıcı önlemler alan bireylerin (Tandoğan ve İlhan, 2016); psikolojik iyi oluş düzeyleri azalmakta (LaGrange ve Ferraro, 1987); bu bireylerde içe kapanma, çevreye yabancılaşma ve hatta psikolojik sorunlar görülebilmektedir (Dolu ve ark. 2010).

Tüm bu bilgiler ışığında toplu taşımacılıkta cinsel mağduriyetin kadın bireylerin hayatında önemli ve olumsuz yönde etkiler yaratabileceği görülmekte; sorunun ciddiyeti vurgulanmaktadır. Ayrıca unutulmaması gereken bir nokta da utanç ve damgalanma gibi nedenlerle mağduriyetlerin bildiriminde sınırlılıkların olabileceğidir (Neupane ve Chesney-Lind, 2014; Özçiçek, 2009). Bu bağlamda araştırmanın amacı toplu taşımacılıkta cinsel mağduriyet yaşayan ve yaşamayan kadınların araştırmanın değişkenleri olan psikolojik sıkıntı ve travma sonrası belirti düzeyleri, durumluk kaygı ve suç mağduriyeti, benlik saygısı ve öz yeterlik düzeyleri yönünden karşılaştırılmasıdır. Araştırmanın bulgularının, kadınlarda cinsel mağduriyetin psikolojik etkilerine yönelik önemli bilgiler sağlayabileceği düşünülmektedir.

## YÖNTEM

### Örnekleme

Çalışma, Ankara (%59.5) ve diğer illerden (% 40.5) 18-78 yaş arası, yaş ortalaması 23.06 (SS = 5.6) olan 110 cinsel mağduriyet yaşamış ve yaş ortalaması 25.67 (SS = 10.0) olan 110 cinsel mağduriyet yaşamamış katılımcı olmak üzere toplamda 220 kadın katılımcının gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu bekar (% 86.4), üniversite okumakta (% 73.2) ve ilde (% 71.4) ikamet etmektedir. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formunun verilmesinin ardından, daha önce toplu taşıma kullanımları sırasında cinsel mağduriyet yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş; toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşantısı olduğunu bildiren bireylere ölçek formlarına ek olarak mağduriyet yaşantılarına ilişkin sorular da yöneltilmiştir. Toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşamadığını bildiren bireylere ise yalnızca ölçek formları dağıtılmıştır. Toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşamış ve yaşamamış bireylerin demografik bilgilerine ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

### Veri Toplama Araçları

**Kişisel Bilgi Formu** Katılımcıların demografik özelliklerini belirleyebilmek için kullanılan formda yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik verilere yer verilmiştir. Bunun dışında bildirilen cinsel mağduriyet olaylarının tanımlanması ve anlaşılabilmesine ilişkin sorulara yer verilmiştir.

**Kısa Semptom Envanteri (KSE)** Derogatis (1992) tarafından çeşitli psikolojik belirtileri saptayabilmek amacıyla geliştirilmiştir (akt. Şahin ve Durak, 1994). Ölçeğin Türk gençleri için uyarlanması ile Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını, ülkemizde Şahin ve Durak (1994) gerçekleştirmiştir. Ölçek, anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite olmak üzere beş alt ölçekten oluşmakta olup toplamda 53 maddedir. Şahin ve Durak’ın (1994) çalışmalarına göre, alt ölçeklerin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları .63 ve .86 arasında; genel puan (tüm ölçeğin?) Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ise .93 ve .96 arasında değişmektedir. Bu araştırmadan elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .95’tir. Ölçeği dolduracak kişilerden o gün dâhil olmak üzere son 1 hafta içinde verilen belirtileri ne kadar yaşadıkları 0-4 arası puanlama yapılacak “hiç”, “biraz”, “orta derecede”, “oldukça fazla” ve “ciddi derecede” seçeneklerini kullanarak cevaplandırması istenmektedir

ve alt ölçeklerdeki puanların toplamı madde sayısına bölünerek o boyutun puan değeri hesaplanmakta ve ölçekten alınabilecek toplam puan değerleri 0 ile 212 arasında değişmektedir (Şahin ve Durak, 1994).

**Olayların Etkisi Ölçeği (IES-R)** Travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) bireyin bugününde yarattığı etkileri ölçebilmek amacıyla Horowitz, Wilner ve Alvarez (1979) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Çorapçıoğlu, Yargıç, Geyran ve Kocabaşoğlu (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, bireylerin son yedi gündeki belirtilerini 22 madde ile ölçmekte ve yeniden yaşama, kaçınma, aşırı uyarılma alt ölçeklerinden oluşmaktadır. 0-4 arası 5’li Likert tipi puanlanan ölçeğin belirtilere dair yanıt seçenekleri “hiç”, “biraz”, “orta”, “fazla” ve “çok fazla” şeklindedir. Ölçek için tanı koydurucu kesim değerinin 24 ile 33 arasında olduğu belirtilmiştir. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .93’tür (Çorapçıoğlu ve ark., 2006). Bu araştırmadan elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının .93 olduğu saptanmıştır.

### Spielberger Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği (STAI)

Sürekli ve durumluk kaygı düzeylerini inceleyebilmek için Spielberg ve arkadaşları (1964) tarafından geliştirilmiş olup Öner ve Le Compte (1983) tarafından Türkçeye uyarlanmış bir öz-bildirim ölçeğidir; sağlıklı ve sağlıklı olmayan bireylerdeki kaygı düzeyini saptamaktadır (akt. Erbaş, 2005). Bu çalışma için yalnızca durumluk kaygı ölçeği kullanılmış olup, bu bağlamda bireylerin toplu taşıma kullanımları sırasında yaşadıkları kaygı düzeyleri ölçülmüştür. Toplamda 20 maddeden oluşan ölçek, 1-4 arası puanlanan 4’lü Likert tipi bir değerlendirmeye sahiptir ve ölçekteki maddelere verilen yanıtlar 1- “hiç”, 2- “biraz”, 3- “oldukça”, 4- “tamamıyla” şeklindedir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayılarının 0.83 ile 0.87 arasında olduğu bulunmuştur; ölçekten elde edilen puanlar 20 ile 80 değerleri arasında değişebilmekte ve 80’e yaklaştıkça kaygı düzeyinin arttığı görülmektedir (Erbaş, 2005). Bu araştırma için elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .62 olarak bulunmuştur.

### Suç Mağduriyeti Korkusu Ölçeği

Ölçek, Ferraro (1995) tarafından bireylerin suç korkularını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu çalışmada, ölçeğin 4’lü Likert’den 5’li Likert tipi değerlendirmeye uyarlandığı sürümü ile Seferoğlu’nun (2014) çalışmasında kullanılan formu kullanılmıştır. Ölçek, mala karşı işlenen suçlardan duyulan korku ve kişiye karşı

işlenen suçlardan duyulan korku olmak üzere iki alt boyuttan oluşmuş olup, kişiye karşı işlenen suçlardan duyulan korku alt boyutu kullanılmıştır (Seferoğlu, 2014). Bu alt boyut beş maddeden oluşmakta olup Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .85'tir (Seferoğlu, 2014). Bu araştırmadan elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .84'tür.

**Öz Yeterlik Ölçeği** Bireylerin genel öz yeterlik düzeyini ölçmeyi amaçlayan ölçek, Jerusalem ve Schwazer (1979) tarafından geliştirilmiştir (akt. Aypay, 2010). Ölçek ilk geliştirildiğinde 20 maddeden oluşurken daha sonra madde sayısı 10'a indirilmiştir ve "tamamen yanlış" ile "tamamen doğru" seçenekleriyle 1-4 arası puanlanan ölçek 4'lü Likert tipi değerlendirme sağlamaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Scholz ve arkadaşları (2002) tarafından yapılmış olan ölçeğin Cronbach alfa katsayıları .75 ile .95 arasında bulunmuştur (akt. Aypay, 2010). Aypay'ın (2010) çalışmasına göre Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .83'tür. Bu araştırmadan elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .92'dir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Aypay (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir.

**Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği** Rosenberg (1965) tarafından bireyin kendine yönelik benlik değerini anlayabilmek amacıyla oluşturulmuştur. Ülkemizde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Çuhadaroğlu (1985) tarafından yapılmış olan, bireyin benlik algılarını ölçmeye yönelik 63 madde ve 12 alt ölçekten oluşan bu ölçeğin, benlik saygısı alt ölçeği 10 maddeden oluşmaktadır (akt. Oğurlu, 2006). Ölçek 4'lü Likert cevaplama tekniği kullanılarak oluşturulmuş olup katılımcılar ölçek sonucu toplamda 0 ile 6 puan arasında değerler almaktadırlar; 0-1 puan yüksek benlik saygısını, 2-4 puan orta düzeyde benlik saygısını ve 5-6 puan düşük düzeydeki benlik saygısını ifade etmektedir (Korkmaz, 1996). Ölçek yüksek bir iç tutarlılığa ( $r=.80$ ) sahiptir (Rosenberg, 1965). Bu çalışmadan elde edilen Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .56 olup düşük bir değere sahiptir.

### İşlem

Araştırmada kullanılan ölçekler, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Komitesinden izin alınarak Yıldırım Beyazıt Üniversitesi 2016-2017 lisans öğrencilerine ve internet kadın paylaşım siteleri aracılığıyla farklı il ve şehirlerden, farklı yaş grubundan katılımcılara uygulanmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, katılım koşulları ve özellikle kimliğe dayalı bilgilerin

gizliliği bilgisini içeren bilgilendirilmiş onam formu verildikten sonra kabule dayalı olarak verilerin toplanması işlemi gerçekleştirilmiştir. Kişinin mahremiyetini korumak ve ölçek maddelerine verilecek cevap yanlışlıklarını azaltmak amacıyla ölçek formlarının toplu alanlarda yapılmamasına dikkat edilmiş ve bu bağlamda bireylerin formları evinde veya tercihinine göre kişisel alanlarında doldurmalarına izin verilmiştir.

**Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri**

			N	%
Yaşanılan Şehir	Mağduriyet var	Ankara	65	59,1
		Diğer	45	40,9
	Mağduriyet yok	Ankara	66	60
Yaşanılan Mevki	Mağduriyet var	Diğer İl	44	40
		İlçe	84	76,4
	Mağduriyet yok	İlçe	26	23,6
Medeni Hal	Mağduriyet var	İl	73	66,4
		İlçe	31	28,2
	Evli	3	2,7	
Eğitim Seviyesi	Mağduriyet var	Bekâr	94	85,5
		Boşanmış	4	3,6
	Mağduriyet yok	Nişanlı/Sözlü	7	6,4
Toplam	Mağduriyet var	Birlikte yaşıyor	2	1,8
		Evli	13	11,8
	Mağduriyet yok	Bekâr	96	87,3
		Boşanmış	1	0,9
		İlkokul	1	0,9
		Ortaokul	1	0,9
		Lise	1	0,9
		Üniversite okuyor	85	77,3
		Üniversite Mezunu	17	15,5
		Yüksek Lisans ve Üzeri	5	4,5
Ortaokul	2	1,8		
Mağduriyet yok	Lise	10	9,1	
	Üniversite okuyor	76	69,1	
	Üniversite mezunu	13	11,8	
Yüksek lisans ve üzeri	9	8,2		
Toplam			220	100,0

**Tablo 2. Toplu Taşıma Araçları Kullanımları Sırasında Yaşanan Cinsel Mağduriyete, Bireyin Konumuna ve Bağlama İlişkin Veriler**

		N	%
Yaşanan olayın tahmini sıklık değeri	1-5 kez	53	48,2
	6-12 kez	26	23,6
	13-19 kez	12	10,9
	20 ve daha fazla	18	16,4
Hangi toplu taşıma aracında daha sık gerçekleşti	Otobüs	45	40,9
	Tren, Hızlı tren	48	43,6
	Metrobüs	15	13,6
	Gemi	1	0,9
Olayın üzerinden ne kadar süre geçtiği	1 ya da birkaç ay içinde	43	39,1
	1 ya da birkaç yıl içinde	43	39,1
	5 yıl ve daha fazla	20	18,2
	Hatırlamıyorum	3	2,7
Olay sırasında bireyin alkol ve/veya madde etkisinde olma durumu	Evet	2	1,8
	Hayır	106	96,4
Mağdur eden kişinin tanıdıklık derecesi	Daha önce hiç görmemiştim	97	88,2
	Ortak alanlarda bulunup tanımadığım biri	11	10,0
	Diğer	1	0,9
	Tek başıyordum	83	75,5
Olay anında kişinin tek başınalık durumu	Arkadaş ya da aile ile birlikte	21	19,1
	Diğer	5	4,5
Olayın hangi vakitte gerçekleştiği	Sabah saatleri	51	46,4
	Akşam ve gece saatleri	58	52,7
Olayın başkalarıyla paylaşılması durumu	Kimseyle paylaşmadım	30	27,3
	Paylaşımdaydım	79	71,8
Toplam		110	100,0

## BULGULAR

### *Cinsel Mağduriyet Yaşantısı Olan Kadınların Mağduriyetlerinin Özelliklerine İlişkin Betimsel Bulgular*

Toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşantılarına ve bu yaşantıya ilişkin kişisel verilere bakıldığında, katılımcıların hayat boyu yaşadıkları cinsel mağduriyet olaylarının sıklık düzeyinin en sık 1-5 kez (% 48.2) olduğu görülmekle birlikte mağduriyet yaşantıları çoğunlukla tren, hızlı tren (%43.6) ve otobüste (%40.9) gerçekleşmektedir. Ayrıca, olayın ardından bir ya da birkaç ay (%39.1) veya bir ya da birkaç yıl

(%39.1) gibi bir sürenin geçtiği, mağdur kadınların %99.4'ünün olay anında alkol ya da madde etkisi altında olmadığı, mağduriyetin çok büyük oranda mağdurun daha önce hiç tanımadığı biri tarafından (%88.2) gerçekleştirildiği ve olayın büyük oranda mağdur yalnızken (%75.5) gerçekleştiği görülmektedir. Betimsel istatistikler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Katılımcıların çoğunluğunun olayın ardından yetkililere şikayette bulunmadığı (%83.6) ve şikayette bulunmama nedenlerinin ise daha çok şikayetin sonuçlandırılacağına inanmıyor olmaları (%45.5) ve mağduriyet anının üzerlerinde yarattığı şokun etkisi (%27.3) sebebiyle olduğu ortaya çıkmıştır. Olaya ilişkin tanıklık eden kişi ya da kişilerin var olması durumu ve bu kişilerin verdiği tepkiler sorulduğunda katılımcıların büyük çoğunluğu olaya kimsenin tanık olmadığını ifade ederken (%57.3); tanığın olduğu durumlarda ise verilen tepkinin daha çok ilgilenme (%22.7) olduğu görülmüştür. Sonuçlar Tablo 3'te gösterilmektedir.

### *Araştırmada Kullanılan Psikolojik Değişkenlere İlişkin Bulgular*

Cinsel mağduriyet yaşayıp yaşamamanın bireylerin psikolojik özellikleri ve belirtilerine etkisini incelemek üzere çok yönlü varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Sonuçlar, cinsel mağduriyet yaşayıp yaşamamanın; bireylerin genel psikolojik belirti düzeyleri, olayların etkisi, suç mağduriyeti korkusu, öz yeterlik, benlik saygısı ve toplu taşımada kaygı düzeyleri üzerine temel etkisinin pozitif yönde anlamlı düzeyde olduğunu göstermiştir (Wilks' Lambda= .36,  $F(12,205)= 29.75, p < .05$ ) ve cinsel mağduriyet bu belirti ve özelliklerin % 63'ünü açıklamaktadır.

MANOVA analizi sonuçlarının anlamlı bulunmasının ardından mağduriyet yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında hangi psikolojik özellik ve belirtiler arasında fark olduğunu detaylı incelemek amacıyla toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşamış olup olmamanın genel klinik belirti düzeyleri, olayların etkisi, suç mağduriyeti korkusu, öz yeterlik, benlik saygısı ve toplu taşımada kaygı düzeyleri üzerine etkisi için ayrı ayrı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlara göre, toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşama durumu, bireylerin öz yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farklılık gösterirken ( $p > .05$ ); genel psikolojik belirti düzeylerine ilişkin KSE (Genel Toplam) ( $F(1,216)=217.88, p<.05$ ) ve alt boyutlarına ilişkin anksiyete ( $F(1, 216)=224.41, p <.05$ ); depresyon ( $F(1, 216)= 118.41, p >.05$ ); olumsuz benlik ( $F(1, 216)= 112.01, p <.05$ );

**Tablo 3. Cinsel Mağduriyetin Şikâyet Bildirimi ve Tanıklık, Tanıkların Tepkisi**

		N	%
İlgili yetkililere şikâyetinde bulunma durumu	Evet	12	10,9
	Hayır	92	83,6
Evet ise şikâyetin nasıl sonuçlandığı	Bazılarında	5	4,5
	Şikâyetinde bulunmadım	90	81,8
Hayır ise şikâyetinde bulunmama nedeni	Şikâyetim ciddiye alınmadı	7	6,4
	Suçlu duruma düşürüldüm	3	2,7
	Karşı tarafın cezalandırılmadığı sözlü bir uyarı gerçekleşti	7	6,4
	Diğer	2	1,8
	Şikâyetinde bulundum	11	10,0
	Suçlu duruma düşürülme kaygısı yaşadım	12	10,9
	Şikâyetimin sonuçlandırılacağına inanmadım	50	45,5
	O anın üzerimde yarattığı şokun etkisindeydim	30	27,3
	Diğer	7	6,4
	Tanıkların tepkisi	Kimse tanık olmadı	62
İlgilenmedi	26	23,6	
Sessiz kalarak olayın farkında olduğunu belli edici davranışlarda bulundu	11	10,0	
Olayın sonlanması için fiziksel ya da sözel geribildirimde bulundu	10	9,1	
Şikâyetimde bana destek çıktı	1	0,9	
<b>Toplam</b>		<b>110</b>	<b>100,0</b>

somatizasyon ( $F(1, 216)= 106.11, p<.05$ ); hostilete ( $F(1, 216)=303.81, p <.05$ ); ayrıca olayların etkisine ilişkin IES-R (Genel Toplam) ( $F(1,216)= 115.06, p <.05$ ) ve alt boyutlarına ilişkin kaçınma ( $F(1, 216)= 78.84, p <.05$ ); yeniden yaşama ( $F(1, 216)= 95.59, p <.05$ ), aşırı uyarılma ( $F(1, 216)= 126.56, p <.05$ ) düzeylerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ek olarak, toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayıp yaşamamaya göre bireylerin suç mağduriyeti korkusu ( $F(1, 216)= 58.25, p <.05$ ), toplu taşımada kaygı ( $F(1, 216)= 91.40$ ), benlik saygısı ( $F(1,216)= 7.13, p <.05$ ) puanları anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Sonuçlar Tablo 4'te gösterilmektedir. Ayrıca, incelenen psikolojik değişkenler arası korelasyonlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

### *Cinsel Mağduriyet Yaşantısının Ardından Geçen Zaman Diliminin İncelenen Psikolojik Değişkenler Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*

Bireylerin psikolojik değişkenlere ilişkin aldıkları puanların cinsel mağduriyetin üzerinden geçen zaman dilimlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA sonuçlarına göre, olayın üzerinden geçen zamanın suç korkusu üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu görülmüştür ( $F(2, 106)= 3.36, p <.05$ ). Diğer değişkenlerde ise anlamlı bir fark görülmemiştir ( $p > .05$ ). Suç mağduriyeti korkusunda görülen anlamlı farklılığın tespitine yönelik suç mağduriyeti korkusu ve zaman dilimleri arasında Tukey Post-Hoc testi yapılmıştır. Analiz sonuçları, cinsel mağduriyet yaşantısının üzerinden beş yıl ya da daha fazla zaman geçen kişilerin suç mağduriyeti korkusunun, olay üzerinden bir ay ya da birkaç ay geçen kişilere göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu göstermiştir ( $p <.05$ ). Sonuçlar Tablo 6'da detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

### **TARTIŞMA**

Bu çalışma, toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayıp yaşamamanın kadınların psikolojik belirtileri üzerine etkisini ve mağduriyet yaşamış olan kadınların mağduriyetlerine ilişkin özellikleri detaylıca ortaya koymaktadır. Sonuçlar, toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayan kadınların cinsel mağduriyet yaşamamış bireylere oranla genel psikolojik belirti düzeylerinin ve bu bağlamda anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, hostilete, somatizasyon düzeylerinin; olayların etkisi düzeylerinin ve bu bağlamda olaya ilişkin unsurlardan kaçınma, olayı yeniden yaşama ve aşırı uyarılma düzeylerinin; suç mağduriyeti korkusu ve toplu taşıma kullanırken yaşanan kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, cinsel mağduriyet yaşayan bireylerin benlik saygısı daha düşüktür. Sonuçlar, iki ayrı başlık altında ele alınacaktır.

### **Suç Mağduru Olan ve Olmayan Kadınlara İlişkin Psikolojik Değişkenlerin Karşılaştırılması**

Öncelikle cinsel mağduriyet yaşantısına sahip bireylerin, cinsel mağduriyet yaşamamış olanlara kıyasla genel psikolojik belirti düzeylerinin ve bu bağlamda anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, hostilete ve somatizasyon düzeylerinin daha yüksek olduğu

**Tablo 4. Suç Mağduru Olan ve Olmayan Grupların Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları**

	Suç mağduru kadınlar			Suç mağduru olmayan kadınlar			<i>F</i> (1, 216)	<i>p</i>
	<i>Ort</i>	<i>SS</i>	Min-max	<i>Ort</i>	<i>SS</i>	Min-max		
KSE	1.38	.66	1.28-1.48	.35	.30	.25-.44	217.88	.00
Anksiyete	1.46	.75	1.35-1.57	.29	.29	.18-.40	224.11	.00
Depresyon	1.47	.84	1.34-1.60	.46	.48	.33-.59	118.41	.00
Olumsuz Benlik	1.20	.79	1.09-1.32	.31	.38	.19-.43	112.01	.00
Somatizasyon	.98	.71	.88-1.08	.22	.25	.12-.33	106.11	.00
Hostilite	1.88	.72	1.77-1.99	.49	.41	.38-.60	303.81	.00
IES-R	1.93	.82	1.78-2.07	.80	.71	.65-.95	115.06	.00
Kaçınma	1.88	.81	1.73-2.03	.90	.80	.75-1.06	78.84	.00
Yeniden Yaşama	1.96	.97	1.80-2.13	.80	.77	.63-.96	95.59	.00
Aşırı Uyarılma	1.94	.94	1.79-2.10	.67	.71	.51-.83	126.56	.00
Suç Korkusu	3.77	.98	3.58-3.97	2.69	1.11	2.49-2.89	58.25	.00
Kaygı	2.58	.52	2.46-2.64	1.92	.44	1.83-2.01	91.40	.00
Benlik Saygısı	.13	.09	.12-.15	.10	.07	.09-.12	7.13	.00
Öz Yeterlik	2.78	.68	2.65-2.91	2.90	.63	2.77-3.02	1.76	.18

bulgulanmıştır. Alanyazında birçok veri, cinsel saldırı mağduru bireylerin depresyon, somatizasyon, anksiyete, olumsuz benlik algısı ve öfke düzeylerinde yaşanan artışı desteklemektedir (Acierno ve ark., 2002; Becker, Skinner, Abel, Axelrod ve Treacy, 1984; Burnam ve ark., 1988; Campbell, Sullivan ve Davidson, 1995; Clum, Calhoun ve Kimerling, 2000; Frank ve Anderson, 1987; Hanson, 1990; Orava, McLead ve Sharpe, 1996; Plichta ve Weisman, 1995; Schneider ve Swan, 1994; Ullman ve Brecklin, 2002). Hanson'a (1990) göre başta korku, depresyon, anksiyete olmak üzere bazı psikolojik belirtiler saldırıdan hemen birkaç saat ya da birkaç gün sonra görülmeye başlar. Bu gibi belirtiler zamanla devamlılığını koruyabilir ya da azalarak iyileşme ile sonuçlanabilir (Atkeson, Calhoun, Resick ve Ellis, 1982; Calhoun, Atkeson ve Resick, 1982; Hanson, 1990; Kilpatrick, Resick ve Veronen, 1981). Koss'a (1990) göre, bu süreçte öfke, depresyon ve anksiyete görülebilecek diğer belirtiler üzerinde besleyici bir role sahiptir ve belirtilerin sıklığını ve şiddetini arttıracaktır. Görülebilecek belirtiler arasında alanyazında madde kullanımını (Burnam ve ark., 1988; Frank ve Anderson, 1987; Martin ve Herrmann, 1998; Ullman, 2007), obsesif kompulsif bozukluk (Burnam ve ark., 1988), disosiasyon (Briere, Woo, McRae, Foltz ve Sitzman, 1997), fobiler (Burnam ve ark., 1988; Lončar, Henigsberg ve Hrabac, 2006), cinsel işlev bozuklukları (Gölge, Yavuz, Korkut ve Kahveci, 2013) ve panik bozukluğu (Burnam ve ark., 1988) da yer almaktadır. Ayrıca alanyazında mağduriyetin ardından devam eden süreçte mağdur bireyin, kendini yaralama, intihar ve intihar teşebbüsü düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir (Frank, Turner, Stewart, Jacob ve West, 1981; Thompson, Kaslow ve Kingree, 2002;

Kilpatrick ve ark., 1985; Ullman ve Brecklin, 2002; Weaver, Chard, Mechanic ve Etzel, 2004).

Belirtilerin şiddeti üzerinde mağdurların karşılaştığı sosyal ve kültürel çevrenin mağdura yönelik tutumu önemli bir rol oynamaktadır (Burt, 1998; Lonsway ve Fitzgerald, 1994). Kadın mağdurun cinsel saldırı sonrası düşmanca ve suçlayıcı bir tepki ile karşılaşması yaşanan belirtiler üzerinde olumsuz ve tetikleyici bir etken yaratabilmektedir (Burt, 1998; Hanson, 1990; Lonsway ve Fitzgerald, 1994). Ayrıca bireyin kendini suçlama davranışını destekleyerek öfke düzeyinin artmasına neden olabilmekte (Brown, Testa ve Messman-Moore, 2009), yaşanan depresyon ve travma sonrası stres bozukluğunu da güçlendirebilmektedir (Boeschen, Koss, Figueredo ve Coan, 2001; Filipas ve Ullman, 2006). Öte yandan cinsel mağduriyet sonrası bireylerin toplumsal fonksiyonları da zayıflamaktadır (Resick, Calhoun, Atkeson ve Ellis, 1981). Bu araştırmada yalnızca tanıkların tepkisi bağlamında destek konusu ele alınmış, neredeyse hiçbirinin tanık tarafından desteklenmediği ortaya konmuştur. Ancak, bireyin yaşadığı olayın ardından nasıl bir sosyal çevre ile karşılaştığı ele alınmamıştır.

Diğer bir bulgu, cinsel mağduriyet yaşayan bireylerin travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtileri bağlamında olayların etkisini, olaya ilişkin unsurlardan kaçınma, olayı yeniden yaşama ve olayla ilgili aşırı uyarılmayı cinsel mağduriyet yaşamayanlara oranla daha yüksek düzeyde yaşadığı bulgusudur. Alanyazında, cinsel saldırı, cinsel taciz, tecavüz gibi olayların ardından bireylerde yoğun düzeyde TSSB görüldüğü bulgulanmıştır (Brown ve ark., 2009; Gölge ve ark., 2013; Hanson, 1990; Resnick, Kilpatrick, Dansky, Saunders ve Best, 1993; Rothbaum, Foa, Riggs, Murdock ve Walsh, 1992). Yine alanyazında,



Tablo 5. Psikolojik Değişkenler Arası Korelasyonlar

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.KSE	1	.95**	.92**	.91**	.84**	.86**	.74**	.63**	.71**	.78**	.41**	.49**	-.09	.28**
2.Anksiyete		1	.83	.82**	.82**	.82**	.73**	.62**	.69**	.77**	.43**	.51**	-.07	.22**
3.Depresyon			1	.84**	.72**	.72**	.69**	.58**	.68**	.71**	.34**	.37**	-.06	.27**
4.Olumsuz Benlik				1	.66**	.72**	.65**	.57**	.61**	.66**	.32**	.39**	-1.14*	.39**
5.Somatizasyon					1	.67**	.62**	.50**	.58**	.68**	.34**	.38**	-.01	.16*
6.Hostalite						1	.65**	.55**	.61**	.69**	.44**	.56**	-.12	.18**
7.IES-R							1	.92**	.96**	.94**	.44**	.43**	-.09	.20**
8.Kaçınma								1	.82**	.79**	.42**	.36**	-.07	.21**
9.Yeniden Yaşama									1	.88**	.42**	.39**	-.09	.18**
10.Aşırı Uyarılma										1	.42**	.47**	-.08	.19*
11.Suç Korkusu											1	.42**	-.16*	.00
12.Durumluk Kaygı												1	-.17**	.12
13.Öz Yeterlik													1	-.24**
14.Benlik Saygısı														1

\*  $p < .05$ , \*\*  $p < .01$ . Not. KSE= Kısa Semptom Envanteri Toplam Puan; IES-R= Olayların Etkisi Toplam Puan.

kurbanlara gösterilen sosyal tepkilerin bireylerin travmatizasyon sürecinin gelişiminde önemli olduğu gösterilmiştir; bu faktör gelecek çalışmalarda ele alınmalıdır. Bir diğer bulgu, cinsel mağduriyet yaşayan kadın bireylerin suç mağduriyeti korkusunun daha yüksek olmasıdır. Bu bulgu, alanyazında travma yaratıcı olayların ardından mağdur bireylerin suç korkusu düzeylerindeki artışı ortaya koyan birçok çalışma ile tutarlıdır (Frank ve Anderson, 1987; Hanson, 1990; Kilpatrick ve ark., 1981; Ullman ve Siegel, 1993). Suç mağduriyeti korkusunun içeriği ise genellikle yaşanan olayla ilgili travmatizasyonlara ilişkin karanlıkta yalnız yürüme korkusu, yabancı bireylere yönelik korku şeklinde ya da olayla daha az ilgili unsurlara yönelik olabilmektedir (Keane, 1998). Mağdur bireyler, kalabalık yerlerde bulunmaktan, toplu taşıma kullanımından ve yabancı yerlerde bulunmaktan kaçınma gibi suç mağduriyeti korkularına ilişkin pek çok kaçınma davranışını da gerçekleştirebilmektedirler (Miethe, 1995; Skogan ve Maxfield, 1980).

Araştırma bulguları, cinsel saldırı mağduru olan bireylerin toplu taşımada toplu taşıma kullanımları sırasında daha yüksek düzeyde kaygı yaşadığını göstermektedir. Geçmiş travmatik deneyimler, mağdur

bireylerin tehlike algılarını arttırmakta (Lenton ve ark., 1999) ve kaygının önemli bir yordayıcısı olmaktadır (Fairchild ve Rudman, 2008). Ayrıca, kaygı yaşayan bireyler yaşamsal olaylardan daha çok etkilenmektedirler (Crull, 1982). Öte yandan, travma yaratıcı bir olaydan yalnızca haberdar olmak, olaya ilişkin ayrıntılar hakkında bilgi sahibi olmak ya da tanık olmak bile bireylerin kaygı yaşamasına neden olabilmektedir (Eriksson, Kemp, Gorsuch, Hoke ve Foy, 2001; Johnsen, Eid, Lovstad ve Michelsen, 1997; Rosenthal, 2000). Bu açıdan cinsel mağduriyet yaşamayan bireylerin de kaygı yaşaması beklenebilir. Fakat kaygı düzeyinin bu bireylerde anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmüştür.

Ek olarak, cinsel mağduriyet yaşayan bireylerin yaşamayanlara kıyasla öz yeterlik ve benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir; fakat öz yeterlik düzeyleri arasındaki fark anlamlı değildir. Alanyazında, travma yaratıcı olayların, bireylerin benliklerine yönelik olumsuz algı geliştirmesine ve olaylarla başa çıkma düzeyindeki azalmaya neden olduğu gösterilmektedir (Brown, 1999; Crull, 1982; Gruber ve Bjorn, 1982; Kandemir, 2013). Benlik saygısı baş etme stratejilerinin etkin şekilde kullanılmasına ve böylece görülebilecek psikolojik semptom-

ların etkilerinin hafifletilmesine yardımcı olmaktadır (Cohen ve Roth, 1987). Öz yeterlik düzeylerindeki anlamlı olmayan farklılık ise; öz yeterliğin spesifik olarak toplu taşıma kullanımına yönelik değil, genel öz yeterlik düzeyine yönelik ölçek kullanılarak ölçülmüş olmasıyla açıklanabilir. Bu bağlamda daha sonraki çalışmalarda toplu taşıma kullanımında yaşanabilecek mağduriyetlere yönelik öz yeterlik düzeyinin spesifik olarak ölçülmesi konuya ilişkin daha detaylı bilgi vermesi açısından önerilebilir.

**Tablo 6. Farklı Zaman Dilimlerine Göre Bireylerin Genel Klinik Belirti Düzeyi (GBI), Olayların Etkisi (IES-R), Toplu Taşımada Kaygı, Suç Mağduriyeti Korkusu, Öz Yeterlik ve Benlik Saygısının İncelenmesi**

	1		2		3		4	
	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS
KSE	1.4	.65	1.3	.67	1.2	.66	2.7	1.16
IES-R	2.0	.79	1.8	.86	1.6	.85	1.4	1.30
Toplu taşımada kaygı	2.5	.55	2.5	.45	2.3	.61	2.5	.03
Suç Mağduriyeti Korkusu	4.0 <sup>a*</sup>	.89	3.6	.95	3.3 <sup>b*</sup>	1.10	4.3	.42
Öz Yeterlik	2.7	.70	2.7	.65	2.7	.63	2.6	.77
Benlik Saygısı	.10	.06	.10	.09	.10	.10	.20	.22

Not. KSE= Kısa Semptom Envanteri; IES-R= Olayların Etkisi. 1= 1 ay ya da birkaç ay önce; 2= 1 yıl ya da birkaç yıl önce; 3= 5 yıl ya da daha fazla bir süredir; 4= Hatırlamıyorum.. SS=Standart sapma; Ort =Ortalama. \* $p < .05$ .

Çalışmada ayrıca, olayın ardından geçen zamanın farklılaşmasının yalnızca suç mağduriyeti korkusu üzerinde etkisinin olduğu ve bu etkinin bir ay ya da birkaç ay önce gerçekleşen mağduriyet yaşantısı ile beş yıl ve daha fazla bir süre öncesinde yaşanan mağduriyet arasında farklılık oluşturduğu görülürken; incelenen diğer psikolojik belirtilerde zamana dayalı bir farklılık görülmemektedir. Alanyazında cinsel mağduriyet süreci, sırasıyla akut tepkilerin belirmesi, inkar ve sorunların çözümlenmesi şeklinde ifade edilmiş olsa da (Sutherland ve Scherl, 1970); aradan geçen zamanın bireyin travmatizasyonunu uyaracak yaşantıları barındırabilmesi nedeniyle psikolojik belirtilerin azalmadığı ve korunduğu birçok araştırma tarafından ortaya konulmuştur (Burgess ve Holmstrom, 1979; Cohen ve Roth, 1987; Douglas, Baker ve Terpstra, 1990; Frank, Turner ve Duffy, 1979; Lenton ve ark., 1999; Tebbutt, Swanston, Oates ve O'Toole, 1997; Tuz, 2015). Ancak bireylerin kısa bir sürede eski yaşantılarına tekrar adapte olduğuna dair veriler de bulunmaktadır (Boşgelmez ve Aker, 2011; Lenton ve ark., 1999; Resick ve ark., 1981). Ayrıca, ayrıca olay anından hemen sonra görülen kaygı ve depresyon gibi belirtiler zaman içinde dönüşüme

uğrayarak tecavüzle ilgili fobi ve kabus gibi belirtilerle kendini gösterebilmektedir (Burgess ve Holmstrom, 1974). Suç mağduriyeti korkusuyla ilgili çalışmalarda ise korkunun devamlılığını koruduğuna (Kilpatrick ve ark., 1981) veya azaldığına (Resick ve ark., 1981) ilişkin bulgular bulunmaktadır. Becker'a (1982) göre yaşanan olayla ilgili spesifik korku uzun bir süre boyunca devam etmektedir. Bu bağlamda, suç mağduriyeti korkusundaki zamana dayalı azalmanın, bu çalışmada bireylerin toplu taşımada cinsel mağduriyet olayına ilişkin spesifik korkularının ele alınmaması ve korkunun genel düzeyde ele alınmasıyla ilişkili olduğu düşünülebilir.

### Cinsel Mağduriyet Yaşamış Katılımcıların Deneyimlerine İlişkin Betimsel Verilerinin Tartışılması

Öncelikle katılımcıların çoğunun bekar ve genç olması; alanyazında daha çok bekar ve genç kadınların cinsel tacizin odağında bulunması ile örtüşmektedir (Neupane ve Chesney-Lind, 2014; Tuz, 2015). Morewitz'e (1996) göre 30 yaş altı, genç, bekar, dul, boşanmış ya da yalnız yaşayan kadınlar cinsel taciz için yüksek bir risk grubudur (akt. Dinçer, 2006). Ancak katılımcı grubunun büyük çoğunluğunun üniversite öğrencisi olması bu bulgudaki yanlı bir etken olabilir.

Katılımcılar olay anında çoğunlukla tek başındır. Bu durum, alanyazında tek başınalığın suç olaylarındaki teşvik edici rolüyle açıklanabilir (Fisher, Cullen ve Turner, 2000). Ayrıca araştırma bulgularınca bireylerin büyük çoğunluğunun mağduriyet sırasında alkol kullanmamış olduğu bulgulanmıştır. Richardson'a (1982) göre alkol almış bir kadına, yaşadıkları olaylardan ötürü toplum tarafından yüklenen sorumluluk daha fazladır (akt. Çoklar, 2007) ve buna bağlı olarak yaşayacağı psikolojik deneyim de daha ağır olacaktır (Breitenbecher, 2001). Katılımcıların çoğunluğu alkol almamış olduğu için alkolün araştırma bulguları üzerinde etkisinden söz edilememektedir.

Mağduriyete ilişkin bulgular incelendiğinde, mağduriyetin sıklığının 1-5 ile 20 ve daha fazla arasında değiştiği; genellikle mağduriyetlerin tek seferle kalmadığı, tekrar ettiği görülmüştür ve bu bulgu alanyazınla örtüşmektedir (Farrell, Tseloni ve Pease, 2005; Hope, Bryan, Trickett ve Osborn, 2001; Pease, 2005; Tseloni ve Pease, 2003). TSSB etkisinde olmak; yabancılaşmayı arttırmakta, uyanıklığı azaltmakta, potansiyel tehlikeleri görme durumunu baskılamakta (Chu, 1992) ve bireylerin daha zayıf psikolojik düzenleme gerçekleştirmelerine neden olarak daha fazla depresyon ve anksiyete yaşamasına sebebiyet

vermekte (Breitenbecher, 2001), böylece mağduriyetin tekrarına olanak sağlayacak koşulların oluşumunu güçlendirmektedir. Ek olarak, araştırma bulgularınca mağduriyetler en sık tren, hızlı tren ve otobüslerde gerçekleşmektedir. Bu durum kadınların ulaşımaları için en sık otobüsleri tercih ediyor oluşuyla açıklanabilir (Carter, 2005).

Katılımcılar büyük çoğunlukla mağdur edeni daha önce hiç görmediklerini belirtmektedirler. Alanyazında mağdur edenin yabancı biri olduğuna dair veriler bulunmakla birlikte (Fairchild ve Rudman, 2008; Grossin ve ark., 2003; Karayel, 2006; Tillyer, Tillyer ve Kelsay, 2015); tanıdık olduğuna dair veriler de mevcuttur ve bu veriler daha fazladır (Crisma, Basselli, Paci ve Romito, 2004; Gölge ve Yavuz, 2007; Keçeli, Dilekli ve Araz, 2012; Parish, Das ve Lauermann, 2006). Mağdur edenin tanıdık ya da yabancı biri olması bireyin direnci ve olayların etkisi bağlamında bir etki yaratmayıp (Koss, Dinero, Siebel ve Cox, 1988); bireylerin yabancı biri tarafından saldırıya uğrama korkusunun daha büyük olduğu bildirilmektedir (Drakulich, 2015). Ayrıca toplu taşıma araçları genellikle yabancılar tarafından mağdur edilebileceğimiz alanlardır. Mağduriyet sonrası katılımcıların büyük çoğunluğu olayı başkalarıyla paylaştığını bildirmiştir. Cinsel taciz yaşayan kadınların mağduriyetlerinin ardından daha çok susmayı tercih ederek olayı kimseyle paylaşmadığı (Gökınar, 2011; Mörekli, 2008) ya da en yakın arkadaşıyla paylaştığı görülmektedir (Mörekli, 2008). Ancak bu çalışmaya katılmayı kabul etmiş bir katılımcının zaten mağduriyet yaşantısını paylaşma yönünden bir çekincesinin olmayacağı düşünülebilir.

Mağduriyet bildirimleri incelendiğinde, çoğu katılımcının herhangi bir bildirimde bulunmadığı ve bunun önemli bir nedeninin şikayetinin sonuçlandırılacağına inanmıyor olmaları olduğu görülmüştür. Alanyazında bu bildirimsizlik durumu, damgalanma ve inanılmama korkusu (Herizons, 2015), yargılama sürecinin çok uzun olması (Karbeyaz ve ark., 2012), ciddiye alınmama ve yasal kurumların desteğine inanmama (Bağ, 2012), mağduriyetini kanıtlama zorunluluğu (Yüksel, 1996) ile açıklanmaktadır. Çalışma verilerince şikayet bildiriminde bulunan katılımcıların ise şikayetlerin ciddiye alınmadığı ya da karşı tarafın cezalandırılmadığı sözlü bir uyarı gerçekleştirildiği görülürken; cezalandırmanın gerçekleştiğine ve derin bir tahkikat yapıldığına ilişkin bildirimde bulunulmamıştır. Gerçekleştirilen şikayet bildirimleri sonucunda ise araştırma bulguları, tanıkların olayla ilgilenmediği ya da sessiz kalarak olayın farkında olduğunu belli edici davranışlarda bulundu-

ğu bildirilmiştir. Tanık olan bireylerdeki bu kayıtsızlık durumunun da şikâyet ve bildirimler üzerinde caydırıcı etkisinin olabileceği düşünülebilir.

## Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayan bireylerin psikolojik belirtileri, travma sonrası belirtileri, toplu taşıma kullanımları sırasında yaşadıkları kaygı ve suç mağduriyeti korkularının daha fazla olduğu; benlik saygılarının ise daha düşük olduğu ortaya konmakla birlikte toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşantılarına ilişkin özellikler ortaya konmuştur. Sonuçlar, toplu taşımacılıkta cinsel mağduriyetin bireyler üzerindeki klinik ve psikolojik doğurgularının bilinmesi, destek ve tedavi süreçlerinin düzenlenmesi bakımından önem arz etmekte olup; olaya ilişkin özelliklerin ortaya konması ise, cinsel mağduriyet yaşantılarının aydınlatılmasında ve soruna ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesinde bilimsel bir dayanak olacaktır.

Çalışma sonuçlarının önemine dayanarak, elde edilen bilgilerin detaylandırılması ve daha fazla bilgi edinilebilmesi açısından konu hakkında daha fazla araştırma düzenlenmelidir. Öncelikle, bu araştırma sınırlı bir örneklem grubu ele alınarak yürütülmüştür ve bu araştırmanın kısıtlılıklarından biridir. Çalışmanın geçerliliğini arttırabilmek adına daha geniş ve daha büyük sayıdaki bir örneklem grubu kullanılarak çalışmanın tekrarlanması, gelecek araştırmalar için önerilebilir. Çalışmada, katılımcıların yaşadığı şehir bilgisine yalnızca Ankara ve diğer iller bağlamında yer verilmiş olup; gelecek çalışmalarda katılımcılara ilişkin bilgiler detaylandırılabilir. Ve yaşanan yerin, olayla ve bireyin psikolojik belirtileriyle olan ilişkisi incelenebilir. Ayrıca, çalışmada incelenen psikolojik değişkenlere ek olarak, gelecek çalışmalarda farklı psikolojik değişkenlerin de eklenerek çalışmanın tekrarlanması toplu taşımacılıkta cinsel mağduriyetin birey üzerinde yarattığı etkilerin daha iyi anlaşılabilmesi açısından önemli olup, destek ve tedavi süreçlerinin daha etkili şekilde yürütülebilmesi açısından da faydalı olacaktır. Ek olarak, görüşme gibi nitel bir çalışma yönteminin kullanılması olaya ve psikolojik duruma ilişkin bilgilerin daha detaylı şekilde ortaya konabilmesi açısından faydalı olacaktır. Ayrıca, çalışmada bireylerin psikolojik belirtileri üzerinde etkili olabilecek sosyal destek süreçleri ve baş etme mekanizmaları ele alınmamıştır. Konuyla ilgili düzenlenecek çalışmalarda, bu gibi süreçlerin ve bireyin psikolojik belirtileri ve uyum süreçleri üzerinde etkili olabilecek diğer çevresel etmenlerin ele alınması faydalı

olacaktır. Ek olarak; laf atma, ciddi göz takibi, teşhircilik, tecavüz gibi çeşitli mağduriyet yaşantılarını kapsayan cinsel mağduriyetin genel bağlamda ele alınması önerilmektedir. Cinsel mağduriyet kapsamındaki her bir olay, farklı koşullara bağlı olarak gelişmiş olabilir ve bu bağlamda bireyin psikolojik durumu üzerinde de farklı bir etki yaratabilir. Gelecek çalışmalarda, cinsel mağduriyet yaşantılarının spesifik bir biçimde ele alınması önerilmektedir.

## KAYNAKLAR

- Acierno, R., Brady, K., Gray, M., Kilpatrick, D. G., Resnick, H. ve Best, C. L. (2002). Psychopathology following interpersonal violence: A comparison of risk factors in older and younger adults. *Journal of Clinical Geropsychology*, 8, 13-23.
- Alkan, A. (1999). Toplumsal cinsiyet ve kent planlaması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(4), 1-29.
- Aquino, K. (2000). Structural and individual determinants of workplace victimization: The effects of hierarchical status and conflict management style. *Journal of Management*, 26(2), 171-193.
- Aquino, K. ve Lamertz, K. (2004). A relational model of workplace victimization: Social roles and patterns of victimization in dyadic relationships. *Journal of Applied Psychology*, 89(6), 1023-1034.
- Astrop, A. (1996, Ekim). *The urban travel behavior and constraints of low income households and females in Pure, India*. The Second National Conference, Baltimore, Maryland.
- Atkeson, B. M., Calhoun, K. S., Resick, P. A. ve Ellis, E. M. (1982). Victims of rape: Repeated assessment of depressive symptoms. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50(1), 96-102.
- Aypay, A. (2010). Genel öz yeterlik ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-131.
- Bağ, B. (2012). Bir şiddet türü olarak saplantılı takip etme hali. *World of Turks*, 4(1), 165-182.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. *Encyclopedia of human behavior* içinde (s. 71-81). New York: Academic Press.
- Becker, J. V. (1982). The effects of sexual assault on rape and attempted rape victims. *Victimology*, 7(1-4), 106-113.
- Becker, J. V., Skinner, L. J., Abel, G. G., Axelrod, R. ve Treacy, E. C. (1984). Depressive symptoms associated with sexual assault. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 10(3), 185-192.
- Boesch, L. E., Koss, M. P., Figueredo, A. J. ve Coan, J. A. (2001). Experiential avoidance and post-traumatic stress disorder: A cognitive mediational model of rape recovery. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 4(2), 211-245.
- Bohmert, N. M. (2016). The role of transportation disadvantage for women on community supervision. *Criminal and Justice Behavior*, 43(11), 1522-1540.
- Boşgelmez, Ş. ve Aker, A. T. (2011). Şiddet, ruhsal travma ve sonuçları. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 4(2), 26-31.
- Breitenbecher, K. H. (2001). Sexual revictimization among women: A review of the literature focusing on empirical investigations. *Aggression and Violent Behavior*, 6(4), 415-432.
- Briere, J., Woo, R., McRae, B., Foltz, J. ve Sitzman, R. (1997). Lifetime victimization history, demographics, and clinical status in female psychiatric emergency room patients. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 185(2), 95-101.
- Brown, A. (1999). Violence against women by male partners, prevalence, outcomes and policy implications. *American Psychologist*, 48(10), 1077-1087.
- Brown, A. L., Testa, M. ve Messman-Moore, T. L. (2009). Psychological consequences of sexual victimization resulting from force, incapacitation, or verbal coercion. *Violence Against Women*, 15(8), 898-919.
- Burgess, A. W. ve Holmstrom, L. L. (1974). Rape trauma syndrome. *American Journal of Psychiatry*, 131(9), 981-986.
- Burgess, A. W. ve Holmstrom, L. L. (1979). Rape: Sexual disruption and recovery. *American Journal of Orthopsychiatry*, 49(4), 648-657.
- Burnam, M. A., Stein, J. A., Golding, J. M., Siegel, J. M., Sorenson, S. B., Forsythe, A. B. ve Telles, C. A. (1988). Sexual assault and mental disorders in a community population. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(6), 843.
- Burt, R. S. (1998). The gender of social capital. *Rationality and Society*, 10(1), 5-46.
- Calhoun, K. S., Atkeson, B. M. ve Resick, P. A. (1982). A longitudinal examination of fear reactions in victims of rape. *Journal of Counseling Psychology*, 29(6), 655-661.
- Campbell, R., Sullivan, C. M. ve Davidson, W. S. (1995). Women who use domestic violence shelters changes in depression over time. *Psychology of Women Quarterly*, 19(2), 237-255.
- Carter, M. (2005). Gender differences in experience with and fear of crime in relation to public transport. Research on women's issues in transportation. <https://genderinsite.net/sites/default/files/23274.pdf>. 20 Haziran 2019.
- Chu, J.A. (1992). The victimization of adult women with histories of childhood abuse. *Journal of Psychotherapy Practice and Research*, 1, 259-269.
- Clum, G. A., Calhoun, K. S. ve Kimerling, R. (2000). Associations among symptoms of depression and post-traumatic stress disorder and self-reported health in sexually assaulted women. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 188(10), 671-678.
- Cohen, L. J. ve Roth, S. (1987). The psychological aftermath of rape: Long-term effects and individual differences in recovery. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 5(4), 525-534.

- Crisma, M., Bascelli, E., Paci, D. ve Romito, P. (2004). Adolescents who experienced sexual abuse: Fears, needs and impediments to disclosure. *Child Abuse and Neglect*, 28(10), 1035-1048.
- Crull, P. (1982). Stress effects of sexual harassment on the job: Implications for counseling. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(3), 539.
- Çardak, B. (2012). Kadınların suç korkuları üzerine nitel bir çalışma. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-45.
- Çoklar, I. (2007). *Kadına yönelik cinsel şiddetin meşrulaştırılması ve tecavüze ilişkin tutumlar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Çorapçıoğlu, A., Yargıç, İ., Geyran, P. ve Kocabaşoğlu, N. (2006). "Olayların etkisi ölçeği" (IES-R) Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliği. *New/Yeni Symposium Journal*, 44(1), 14-22.
- Demiralp, M. ve Sarıkoç, G. (2016). Psikiyatrik acillerden biri: cinsel şiddet ya da saldırı gören birey ve yardım etme. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(4), 363-367.
- Diñer, Ç. (2006). *İş yerinde cinsel tacizin bayan doktorlar ve hemşireler tarafından algılanmasına yönelik karşılaştırmalı bir alan araştırması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dolu, O., Uludağ, Ş. ve Doğutaş, C. (2010). Suç korkusu: Nedenleri, sonuçları ve güvenlik politikaları ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57-81.
- Douglas, D., Baker, D. E. ve Terpstra, K. L. (1990). The influence of individual characteristics and severity of harassing behavior on reactions to sexual harassment. *Sex Roles*, 22(5), 305-325.
- Drakulich, K. M. (2015). Strangers, acquaintances, and victims: victimization and concern about crime among women. *Sociological Forum*, 30(1), 103-126.
- Durmuş, E. (2013). Sexual harassment university students' perceptions and reactions. *Inonu University Journal of The Faculty of Education*, 14(1), 15-30.
- Erbaş, M. K. (2005). *Üst düzey basketbolcularda durumluk kaygı düzeyleri ve performans ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Eriksson, C. B., Kemp, H. V., Gorsuch, R., Hoke, S. ve Foy, D. W. (2001). Trauma exposure and PTSD symptoms in international relief and development personnel. *Journal of Traumatic Stress*, 14(1), 205-212.
- Eyüpoğlu, H. (2008). Cinsel taciz ve travma: Eleştirel bir deneyim aktarımı. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, 1, 61-68.
- Fairchild, K. ve Rudman, L. A. (2008). Everyday stranger harassment and women's objectification. *Social Justice Research*, 21(3), 338-357.
- Fanflik, P. L. (2007). Victim responses to sexual assault: counterintuitive or simply adaptive? *National District Attorneys Assoc American Prosecutors Research Institute*.
- Farrell, G., Tseloni, A. ve Pease, K. (2005). Repeat victimization in the ICVS and the NCVS. *Crime Prevention & Community Safety*, 7(3), 7-18.
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of crime: interpreting victimization risk*. New York: State University of New York Press.
- Filipas, H. H. ve Ullman, S. E. (2006). Child sexual abuse, coping responses, self-blame, posttraumatic stress disorder, and adult sexual revictimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(5), 652-672.
- Fisher, B. S. ve Cullen, F. T. (2000). Measuring the sexual victimization of women: evolution, current controversies, and future research. *Criminal Justice*, 4, 317-390.
- Fisher, B. S., Cullen, F. T. ve Turner, M. G. (2000). The sexual victimization of college women. *Research Report*, 1-49.
- Frank, E. ve Anderson, B. P. (1987). Psychiatric disorders in rape victims: Past history and current symptomatology. *Comprehensive Psychiatry*, 28(1), 77-82.
- Frank, E., Turner, S. M. ve Duffy, B. (1979). Depressive symptoms in rape victims. *Journal of Affective Disorders*, 1(4), 269-277.
- Frank, E., Turner, S. M., Stewart, B. D., Jacob, M. ve West, D. (1981). Past psychiatric symptoms and the response to sexual assault. *Comprehensive Psychiatry*, 22(5), 479-487.
- Gökpinar, F. (2011). *Cinsel travma yaşantısı olan kadınların kontrol odağı inançları ile sürekli öfke ve öfke tarzları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Gölge, Z. B. (2005). Cinsel travma sonrası oluşan ruhsal sorunlar. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 42, 19-28.
- Gölge, Z. B. ve Yavuz, M. F. (2007). Cinsel saldırı olgularının suç motivasyonuna göre sınıflandırılması. *Adli Tıp Dergisi*, 21(2), 11-19.
- Gölge, Z. B., Yavuz, M. F., Korkut, S. ve Kahveci, S. (2013). Yetişkin kadın mağdurlarda cinsel saldırı sonrası görülen ruhsal ve sosyal sorunlar. *Adli Tıp Bülteni*, 18(3), 82-91.
- Grossin, C. Sibille, I., Lorin de la Granmaison, G. Banasr, A., Brion, F. ve Durigon, M. (2003). Analysis of 418 cases of sexual assault. *Forensic Science International*, 131, 125-130.
- Gruber, J. E. ve Bjorn, L. (1982). Blue-collar blues: The sexual harassment of women autoworkers. *Work and Occupations*, 9(3), 271-298.
- Hamarta, E., Arslan, C., Saygın, Y. ve Özyeşil, Z. (2009). Benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma yaklaşımlarının analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 25-42.
- Hanson, R. K. (1990). The psychological impact of sexual assault on women and children: A review. *Annals of Sex Research*, 3(2), 187-232.
- Hope, T., Bryan, J., Trickett, A. ve Osborn, D. R. (2001). The phenomena of multiple victimization. The relationship between personal and property crime risk. *British Journal of Criminology*, 41(4), 595-617.
- Horowitz, M., Wilner, N. ve Alvarez, W. (1979). Impact of event scale: a measure of subjective stress. *Psychosomatic Medicine*, 41(3), 209-218.
- Ingalls, G., Hartgen, D. T. ve Owens, T. W. (1994). Public fear of crime and its role in bus transit use. *Improving*

- Transit Security*, 201-221.
- Johnsen, B. H., Eid, J., Løvstad, T. ve Michelsen, L. T. (1997). Posttraumatic stress symptoms in nonexposed, victims, and spontaneous rescuers after an avalanche. *Journal of Traumatic Stress*, 10(1), 133-140.
- Kandemir, F. (2013). *2005-2012 yılları arasında Düzce üniversitesi tıp fakültesi adli tıp anabilim dalına başvuran vakalarda cinsel saldırı olgularının ilk ve ikinci gelişlerinde ruh sağlığı açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış uzmanlık tezi). Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Karayel, A. (2006). *Retrospektif bir çalışma: 2001-2005 yılları arasında Adana il emniyet müdürlüğüne yansyan cinsel taciz vakalarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karbeyaz, K., Gündüz, T., Balcı, Y. ve Akkaya, H. (2012). Cinsel suç mağdurlarının ruh sağlığı hakkında düzenlenen adli psikiyatrik raporlar ve bilirkişilik kurumları arası uzlaşma sorunu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(4), 1-9.
- Keane, C. (1998). Evaluating the influence of fear of crime as an environmental mobility restrictor on women's routine activities. *Environment and Behavior*, 30(1), 60-74.
- Keçeli, A., Dilekli, N. ve Anaz, N. (2012). Türkiye'de yaşanan cinsel taciz olaylarının zamansal ve mekânsal analizi: Sosyal bir problemin görselleştirilmesi. *Elekttronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 1-10.
- Kilpatrick, D. G., Best, C. L., Veronen, L. J., Amick, A. E., Villeponteaux, L. A. ve Ruff, G. A. (1985). Mental health correlates of criminal victimization: a random community survey. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(6), 866.
- Kilpatrick, D. G., Resick, P. A. ve Veronen, L. J. (1981). Effects of a rape experience: A longitudinal study. *Journal of Social Issues*, 37(4), 105-122.
- Kingston, A. (2016). Keeping sex assault underground: Anne Kingston on the sudden rise in sex assaults on public transit; Andray Domise on the death of Vine. *Maclean's*, 129(45), 10.
- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Koss, M. P. (1990). Changed lives: the psychological impact of sexual harassment. *Ivory Power: Sexual Harassment on Campus*, 73, 92.
- Koss, M. P., Dinero, T. E., Seibel, C. A. ve Cox, S. L. (1988). Stranger and acquaintance rape: are there differences in the victim's experience?. *Psychology of Women Quarterly*, 12(1), 1-24.
- LaGrange, R. L. ve Ferraro, K. F. (1987). The elderly's fear of crime: A critical examination of the research. *Research on Aging*, 9(3), 372-391.
- Lenton, R., Smith, M. D., Fox, J. ve Morra, N. (1999). Sexual harassment in public places: experiences of Canadian women. *The Canadian Review of Sociology and Anthropology*, 36(4), 517-540.
- Loncar, M., Henigsberg, N. ve Hrabac, P. (2010). Mental health consequences in men exposed to sexual abuse during the war in Croatia and Bosnia. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(2), 191-203.
- Lonsway, K. A. ve Fitzgerald, L. F. (1994). Rape myths. In review. *Psychology of Women Quarterly*, 18(2), 133-164.
- Loukatiou-Sideris, A. (2009). *How to ease women's fear of transportation of environments: case studies and best practices*. San Jose, CA : Mineta Transportation Institute, College of Business, San José State University
- Mamaru, A., Getachew, K. ve Mohammed, Y. (2015). Prevalence of physical, verbal and nonverbal sexual harassments and their association with psychological distress among jimma university female students: a cross-sectional study. *Ethiopian Journal of Health Sciences*, 25(1), 29-38.
- Martin, W. ve Herrmann, R. G. (1998). Gene transfer from organelles to the nucleus: how much, what happens, and why?. *Plant Physiology*, 118(1), 9-17.
- McGinley, M., Rospenda, K., Liu, L. ve Richman, J. (2016). It isn't all just fun and games: collegiate participation in extracurricular activities and risk for generalized and sexual harassment, psychological distress, and alcohol use. *Adolescence*, 53, 152-163.
- Miethe, T. D. (1995). Fear and withdrawal from urban life. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 539(1), 14-27.
- Mörekli, B. (2008). *Konaklama işletmelerinde cinsel taciz üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Natarajan, M., Clarke, R., Carcach, C., Sanfeliu, M., Polanco, D., Chavez, M. ve Shi, M. (2015). Situational prevention and public transport crime in El Salvador. *Crime Science*, 4(1), 1-15.
- Neupane, B. ve Chesney-Lind, M. (2014). Violence against women on public transport in Nepal: sexual harassment and spatial expression of male privilege. *Comparative and Applied Justice*, 38(1), 23-38.
- Oğurlu, U. (2006). *Düşünsel duygulanımcı davranış terapisi (DDDT) odaklı grupla psikolojik danışmanın ergenlerdeki benlik saygısı düzeyine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Orava, T. A., McLeod, P. J. ve Sharpe, D. (1996). Perceptions of control, depressive symptomatology, and self-esteem of women in transition from abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 11(2), 167-186.
- Özçiçek, S. (2009). *İşletmelerde cinsel ve psikolojik taciz* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, M., Kocacık, F. ve Gönültaş, M. B. (2016). An examination of fear of crime and perception of risk by gender. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1488-1502.
- Parish, W. L., Das, A. ve Laumann, E. O. (2006). Sexual harassment of women in China. *Archives of Sexual Behavior*, 35(4), 411-425.

- Parmaksız, İ. (2011). *Öğretmen adaylarının benlik saygısı düzeylerine göre iyimserlik ve stresle başa çıkma tutumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Pease, K. (2005). Population inequality: The case of repeat crime victimization. *International Review of Victimology*, 12, 75-90.
- Plichta, S. B. ve Weisman, C. S. (1995). Spouse or partner abuse, use of health services, and unmet need for medical care in US women. *Journal of Women's Health*, 4(1), 45-53.
- Resick, P. A., Calhoun, K. S., Atkeson, B. M. ve Ellis, E. M. (1981). Social adjustment in victims of sexual assault. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 49(5), 705.
- Resnick, H. S., Kilpatrick, D. G., Dansky, B. S., Saunders, B. E. ve Best, C. L. (1993). Prevalence of civilian trauma and posttraumatic stress disorder in a representative national sample of women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(6), 984-991.
- Root, A. M., Schintler, L. ve Button, K. (2000). Women, travel and idea of sustainable transport. *Transport Reviews*, 20(3), 369-383.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent self-image*. New Jersey: Princeton University Press.
- Rosenthal, B. S. (2000). Exposure to community violence in adolescence: Trauma symptoms. *Adolescence*, 35(138), 271-284.
- Rothbaum, B. O., Foa, E. B., Riggs, D. S., Murdock, T. ve Walsh, W. (1992). A prospective examination of post-traumatic stress disorder in rape victims. *Journal of Traumatic Stress*, 5(3), 455-475.
- Saka, S. ve Tanno, F. (1996). Wood-inorganic composites prepared by the sol-gel process. VI. Effects of a property-enhancer on fire-resistance in SiO<sub>2</sub>-P<sub>2</sub>O<sub>5</sub> and SiO<sub>2</sub>-B<sub>2</sub>O<sub>3</sub> wood-inorganic composites. *Mokuzai Gakkaishi= Journal of the Japan Wood Research Society*, 42(1), 81-86.
- Schneider, K. T. ve Swan, S. (1994, Nisan). *Job-related, psychological, and health-related outcomes of sexual harassment*. The 9th annual conference of the Society for Industrial and Organizational Psychology, Nashville, TN.
- Scott, H. (2003). Stranger danger: Explaining women's fear of crime. *Western Criminology Review*, 4(3), 203-214.
- Seferoğlu, B. (2014). *Mağdurların suç olaylarının oluşumunda rolü ve mağduriyet risk faktörlerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kara Harp Okulu, Ankara.
- Skogan, W. G. ve Maxfield, M. G. (1980). *Coping with crime: victimization, fear, and reactions to crime in three american cities* (Report no. 85506). <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/85506.pdf>
- Sobsey, D. ve Doe, T. (1991). Patterns of sexual abuse and assault. *Springer*, 9(3), 243-259.
- Sumer, N., Karanci, N., Burument, S. K. ve Gunes, H. (2005). Personal resources, coping self-efficacy, and quake exposure as predictors of psychological distress following the 1999 earthquake in Turkey. *Traumatic Stress*, 18(4), 331-342.
- Sutherland, S. ve Scherl, D. J. (1970). Patterns of response among victims of rape. *American Journal of Orthopsychiatry*, 40(3), 503.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa semptom envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- Şimşek, Ş. ve Gençoğlu, S. (2014). Cinsel istismar mağdurlarında istismar süresi ve sıklığı ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dicle Tıp Dergisi*, 41(1), 166-171.
- Tandoğan, O. ve İlhan, B. S. (2016). Fear of crime in public spaces: From the view of women living in cities. *Procedia Engineering*, 161, 2011-2018.
- Tebbutt, J., Swanston, H., Oates, R. K. ve O'Toole, B. I. (1997). Five years after child sexual abuse: persisting dysfunction and problems of prediction. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent*, 36(3), 330-339.
- Telef, B. B. (2011). *Öz yeterlikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- Thompson, M. P., Kaslow, N. J. ve Kingree, J. B. (2002). Risk factors for suicide attempts among African American women experiencing recent intimate partner violence. *Violence and Victims*, 17(3), 283.
- Tillyer, M. S., Tillyer, R. ve Kelsay, J. (2015). The nature and influence of victim-offender relationship in kidnapping incidents. *Criminal Justice*, 43(5), 377-385.
- Tseloni, A. ve Pease, K. (2003). Repeat Personal Victimization. 'Boosts' or 'Flags'?. *British Journal of Criminology*, 43(1), 196-212.
- Tuz, C. (2015). *Bir üniversitedeki kız öğrencilerin cinsel şiddet öyküsü ve şimdiki depresyonla ilişkisi* (Yayınlanmamış uzmanlık Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2010). *Cinsel taciz ve tecavüz araştırması*. [http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb\\_id=41&ust\\_id=11](http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=41&ust_id=11)
- Ullman, S. E. (2007). Mental health services seeking in sexual assault victims. *Women & Therapy*, 30(1-2), 61-84.
- Ullman, S. E. ve Brecklin, L. R. (2002). Sexual assault history, PTSD, and mental health service seeking in a national sample of women. *Journal of Community Psychology*, 30(3), 261-279.
- Ullman, S. E. ve Siegel, J. M. (1993). Victim-offender relationship and sexual assault. *Violence and Victims*, 8(2), 121-134.
- Üsküdar Haber Ajansı. (2016). Cinsel Şiddet ve Toplumsal Algı Araştırması'ndan Çarpıcı Sonuç. <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/1581/cinsel-siddet-ve-toplumsal-almi-arastirmasindan-carpici-sonuc> , 19 Haziran 2019.
- Valentine, G. (1992). Images of danger: Women's sources of information about the spatial distribution of male

- violence. *Area*, 24(1), 22-29.
- Weaver, T. L., Chard, K. M., Mechanic, M. B. ve Etzel, J. C. (2004). Self-injurious behaviors, PTSD arousal, and general health complaints within a treatment-seeking sample of sexually abused women. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(5), 558-575.
- Young, V. D. (1992). Fear of victimization and victimization rates among women: A paradox? *Justice Quarterly*, 9(3), 419-441.
- Yüksel, Ş. (1996). *Tecavüz: İktidar amaçlı saldırganlık* (1. Baskı). İstanbul: Mor Çatı Yayınları.